

SPREEKAANTEKENINGEN

inzake:

de stichting Stichting Climate Intelligence ("**Clintel**"), zowel voor zichzelf als in haar hoedanigheid van gevolmachtigde, gevestigd te Amsterdam, eisers in het incident tot tussenkomst althans voeging, advocaten: mr J.Ph. de Korte en mr G.J. Wilts

in de hoofdzaak tussen:

de vennootschap opgericht naar het recht van Engeland en Wales Shell Plc ("**Shell**"), gevestigd te Londen, Verenigd Koninkrijk, appellante, verweerster in het incident tot tussenkomst althans voeging, advocaten: mr D.F. Lunsingh Scheurleer en mr T. Drenth

tegen

1. de vereniging Vereniging Milieudefensie, gevestigd te Amsterdam;
2. de stichting Stichting Greenpeace Nederland, gevestigd te Amsterdam;
3. de vereniging Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, gevestigd te Harlingen;
4. de stichting Stichting ter Bevordering van de Fossielvrij-beweging, gevestigd te Amsterdam;
5. de stichting Stichting Both ENDS, gevestigd te Amsterdam;
6. de vereniging Jongeren Milieu Actief, gevestigd te Amsterdam,¹ geïntimeerden, verweerders in het incident tot tussenkomst althans voeging ("**Milieudefensie c.s.**"), advocaat: mr R.H.J. Cox

1. INLEIDING

- 1.1 Clintel handhaaft al hetgeen zij in de incidentele vordering tot tussenkomst althans voeging ("**Incident Clintel**") heeft aangevoerd. Zij betwist al hetgeen Milieudefensie c.s. in haar memorie van antwoord op de incidentele vordering van Clintel ("**MvAIC MD**") en Shell in haar memorie van antwoord op de incidentele vordering van Clintel ("**MvAIC Shell**") hebben aangevoerd, tenzij hierna anders aangegeven. Clintel betwist met name de stellingen van Milieudefensie c.s. die erop neerkomen dat Clintel, kort gezegd, een ondeskundig, internationaal platform voor desinformatie over het klimaat

¹ Deze vereniging is ontbonden per 1 september 2022.

zou zijn.² Dat Clintel een andere opvatting over klimaat- en milieubeleid heeft dan Milieudefensie c.s., en wellicht ook anders dan Shell, betekent uiteraard niet dat Clintel dus desinformatie zou verspreiden. Clintel is een gerespecteerde denktank die geleid wordt door hoogleraren en academici en opkomt voor de belangen van wetenschappers, burgers en juristen ter zake van milieu- en klimaatbescherming.

- 1.2 Clintel wenst tussen te komen althans zich te voegen aan de zijde van Shell om in de hoofdzaak een genuanceerde visie op klimaat- en milieubescherming te laten horen. Zij vraagt niet dat Uw Hof haar op voorhand gelijk geeft in haar stellingen; zij wenst voor nu alleen maar toegelaten te worden om te worden gehoord opdat Uw Hof met inachtneming van de best beschikbare klimaatwetenschap, alsmede andere belangen dan die Milieudefensie c.s. en Shell vertegenwoordigen, tot een oordeel in de hoofdzaak kan komen.
- 1.3 Binnen Milieudefensie vindt overigens ook discussie plaats over de vraag of klimaatbeleid bijdraagt aan milieubescherming.³ Milieudefensie c.s. tracht ten onrechte om het debat hierover te beperken tot haar eigen gelederen, in plaats van dat debat ook in de rechtszaal te voeren met andere partijen. Hierna zal worden uiteengezet waarom Clintel als partij dient te worden toegelaten.

2. **ONTVANKELIJKHEID**

Overgangsrecht art. 3:305a BW

- 2.1 Clintel heeft onderbouwd waarom op haar vordering art. 3:305a BW (oud) van toepassing is.⁴ Dat oud recht van toepassing is, wordt bevestigd door het feit dat het Landelijk Dienstencentrum voor de Rechtspraak heeft geweigerd om het Incident Clintel in te schrijven in het centraal register voor collectieve vorderingen, omdat “*de in dit processtuk vermelde hoofdzaak niet in het centraal register is aangetekend*”.⁵ Omdat op de hoofdzaak oud recht van toepassing is, geldt dat dus ook voor Clintels incidentele vordering in de onderhavige procedure.

Bescherming van gelijksoortige belangen

- 2.2 Clintel komt op voor het belang van milieu- en klimaatbescherming gebaseerd op wetenschap in een democratische rechtsstaat en, daaraan gerelateerd, de rechten en belangen van al degenen die door het Vonnis zijn geraakt.⁶ De incidentele vordering van Clintel strekt tot bescherming van gelijksoortige belangen van andere personen die zij op grond van haar statuten behartigt.⁷ Milieudefensie c.s. meent dat dit anders is, omdat Clintel de belangen van de burgers van Nederland zou veronachtzamen door te handelen in strijd met het VN-Klimaatverdrag en het Akkoord van Parijs.⁸ Dat is een

² §4-6 MvAIC MD.

³ J. van Gils, ‘Biedt klimaatbeleid wel milieubescherming?’, *MilieuVisie* winter 2023 (Productie 13 Clintel).

⁴ §3.1-3.4 Incident Clintel.

⁵ Productie 10 Clintel.

⁶ §2.1 Incident Clintel.

⁷ §3.6-3.7 Incident Clintel.

⁸ Anders §19 MvAIC MD.

inhoudelijke vraag. De vraag hoe de belangen van de burgers van Nederland het beste kunnen worden gediend – door Clintel of door Milieudefensie c.s. – dient te worden beantwoord nadat Clintel in de hoofdzaak als partij is toegelaten en haar argumenten volledig heeft uiteengezet. Milieudefensie c.s. heeft niet het monopolie op het behartigen van de belangen van burgers in Nederland.

- 2.3 Een voorbeeld waarin klimaatbeleid en milieubescherming met elkaar botsen betreft de schade die windmolens en zonnepanelen toebrengen aan het milieu. Als gevolg van de reductieverplichting voor fossiele brandstoffen stuurt het Vonnis immers direct of indirect aan op een (versnelde) transitie naar windmolens en zonnepanelen. Clintel komt op voor de belangen van al diegenen die daardoor in hun belangen worden geschaad.
- 2.4 Clintel verricht feitelijke activiteiten die overeenkomen met haar statuten, ook naast publicatie van de *World Climate Declaration*, die inmiddels door meer dan 1.500 personen is ondertekend.⁹ Tot de ondertekenaars behoort Nobelprijswinnaar natuurkunde Ivar Giaever (terzijde zij hier opgemerkt dat het IPCC de Nobelprijs voor de vrede, niet natuurkunde, heeft gekregen).¹⁰ Zo organiseert Clintel geregeld fysieke of online lezingen met sprekers uit binnen- en buitenland, waaronder met William Happer, hoogleraar natuurkunde aan Princeton University.¹¹ Clintel organiseert ook de zogenaamde Clintel Kamers.¹² Voor een volledig overzicht van haar activiteiten verwijst zij naar de daartoe ingediende productie.¹³
- 2.5 De belangen van de personen ten behoeve van wie Clintel opkomt zijn voldoende gewaarborgd.¹⁴ Tot op heden steunen duizenden personen de bemoeienis van Clintel in deze procedure, onder wie een groot aantal hoogleraren.¹⁵
- 2.6 Diverse gerenommeerde wetenschappers zijn bereid om, nadat Clintel als partij is toegelaten, op te treden als (partij)deskundige. Het gaat onder meer om dr. William Happer, emeritus hoogleraar natuurkunde aan Princeton University (VS), dr. Richard Lindzen, emeritus hoogleraar meteorologie aan de Massachusetts Institute of Technology (VS), dr. Ross McKittrick, hoogleraar economie aan de University of Guelph (Canada), prof. dr. Richard Tol, onder meer hoogleraar economie van klimaatverandering aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en prof. dr. Fritz Vahrenholt, hoogleraar technische en macromoleculaire scheikunde aan de Universiteit van Hamburg.
- 2.7 Shell heeft een en ander terecht niet betwist.

Overlegvereiste

⁹ Productie 16 Clintel.

¹⁰ §2.8 Incident Clintel. Anders §21 MvAIC MD.

¹¹ <https://www.youtube.com/watch?v=PblYr-KjOVY&t=5s>.

¹² <https://clintel.nl/clintel-kamers/>. Er vonden recentelijke Clintel Kamers plaats in onder andere Ermelo, Woerden, Oss, Giessen, De Ronde Venen en Hillegom.

¹³ Productie 14 Clintel.

¹⁴ Anders §21 MvAIC MD.

¹⁵ Productie 18 Clintel.

- 2.8 Voor vorderingen op grond van art. 3:305a BW geldt het overlegvereiste.¹⁶ De eiser in de collectieve actie dient feiten en omstandigheden te stellen waaruit blijkt dat er (een verzoek om) overleg is geweest, dan wel dat overleg zinloos was.¹⁷ Als de verweerder stelt dat sprake is van onvoldoende overleg, dan dient hij dat te onderbouwen en te vermelden welke mogelijkheden onbenut zijn gebleven.¹⁸ Overleg is zinloos als dat gelet op de verschillende standpunten van partijen over en weer niet tot inwilliging van de vordering zou hebben geleid en een procedure niet had kunnen voorkomen.¹⁹ Er volgt ook geen niet-ontvankelijkheid als de verweerder niet is benadeeld door het uitblijven van overleg.²⁰
- 2.9 De standpunten van Clintel en Milieudefensie c.s. verschillen zodanig veel dat onderling overleg zinloos zou zijn geweest. Dat heeft Milieudefensie c.s. zelf ook erkend: “[o]k om die reden zal een gesprek met uw organisatie niets constructiefs kunnen opleveren”.²¹ Milieudefensie c.s. heeft ook niet duidelijk gemaakt wat een overleg tussen Clintel en Milieudefensie c.s. zou hebben opgeleverd. Daar komt bij dat Milieudefensie c.s. niet is benadeeld door het uitblijven van overleg. Zij heeft immers in en buiten rechte meer dan voldoende gelegenheid gehad en gebruikt om haar standpunt te verkondigen over de vordering tegen Shell.
- 2.10 Voor zover op Clintel niettemin een verplichting rustte om overleg met Milieudefensie c.s. te verzoeken, heeft zij daaraan voldaan.²² De brief van Clintel van 15 juni 2022 heeft als onderwerp “*verzoek tot overleg*” en bevat in letterlijke bewoordingen “*Wij willen daarom zo spoedig mogelijk in overleg treden met Milieudefensie (...)*”.²³ Milieudefensie heeft de brief duidelijk ook als een verzoek om overleg begrepen, want zij antwoordde dat zij hoe dan ook niet met Clintel in gesprek wilde.²⁴ Als Milieudefensie niet zou hebben begrepen wat het doel was van de brief, dan had zij dat moeten laten weten en kunnen verzoeken om uitleg. Dat heeft zij niet gedaan.
- 2.11 Shell trekt terecht niet in twijfel dat Clintel aan het overlegvereiste heeft voldaan in de brief aan Shell met vergelijkbare inhoud als de brief aan Milieudefensie c.s.²⁵ Overigens

¹⁶ Art. 3:305a lid 2 BW (oud) en art. 3:305 a lid 3 aanhef en onder c BW (nieuw).

¹⁷ Rb. Oost-Brabant 26 augustus 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:5069, r.o. 3.15 (*NVV/Provincie Noord-Brabant*).

¹⁸ A.W. Jongbloed, *GS Vermogensrecht*, art. 3:305a BW, aant. 29.6 (2019).

¹⁹ Rb. Rotterdam 21 juni 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:4800, r.o. 6.9 (*Dier & Recht/fokkers*); Rb. Den Haag 24 maart 2017, ECLI:NL:RBDHA:2017:2809 (*We Gaan Ze Halen/Staat*), r.o. 4.4; Rb. Den Haag 10 januari 2018, ECLI:NL:RBDHA:2018:171, r.o. 4.27 (*Woonbond/Staat c.s.*); concl. PG 28 januari 2022, ECLI:NL:PHR:2022:75, §4.20 (*VGZ c.s./Handhaving Vrije Artsenkeuze*).

²⁰ Rb. Oost-Brabant 29 juni 2016, ECLI:NL:RBOBR:2016:3383, r.o. 5.13 (*Renteswapclaim/Rabobank*); Rb. Den Haag 10 januari 2018, ECLI:NL:RBDHA:2018:171, r.o. 4.27 (*Woonbond/Staat c.s.*).

²¹ Productie 3 Clintel.

²² Anders §13-16 MvAIC MD.

²³ Productie 2 Clintel.

²⁴ Productie 3 Clintel.

²⁵ Productie 4 Clintel.

heeft overleg tussen Clintel en Shell plaatsgevonden, maar dat heeft tot niets geleid. Ook daaruit volgt dat Clintel ontvankelijk is in haar vordering.²⁶

Volmachten

2.12 Clintel komt op voor de belangen van duizenden gevolmachtigden, onder wie de eerder genoemde zeven personen.²⁷ De blote betwisting in dit verband door Milieudefensie c.s. gaat dan ook niet op.²⁸ De volmachtgevers maken zich grote zorgen over de gevolgen van klimaatbeleid voor het milieu en hun positie op de wijze die het Vonnis voorstaat. Te denken valt aan stijgende energieprijzen en lagere leveringszekerheid. Ook verzetten deze burgers zich er principieel tegen dat de rechter algemeen klimaatbeleid oplegt aan een private onderneming, in plaats van dat zulks via democratische weg met respect voor de wetenschap en rechten van burgers wordt besproken.²⁹

2.13 Terecht betwist Shell niet dat Clintel gevolmachtigd is.

3. BELANG CLINTEL BIJ TUSSENKOMST ALTHANS VOEGING

Voldoende belang bij incidentele vordering

3.1 Milieudefensie c.s. meent dat Clintel onvoldoende belang bij haar incidentele vordering zou hebben, omdat zij het zou wagen om debat over de klimaatwetenschap te voeren.³⁰ Die stelling is tekenend voor de houding van Milieudefensie c.s. Zij heeft niet het recht, laat staan het alleenrecht, op het vertegenwoordigen van de belangen van alle ingezetenen van Nederland. Clintel wenst aan te voeren waarom op Shell gelet op de best beschikbare klimaatwetenschap geen reductieverplichting rust. Het staat Clintel vrij om dat argument in de hoofdzaak te voeren nadat zij als partij is toegelaten. Dan kan het debat hierover verder plaatsvinden.³¹ Overigens wenst Clintel ook andere argumenten aan te voeren, waaronder dat het Akkoord van Parijs om meerdere redenen geen afdwingbare reductieverplichting voor Shell kan meebrengen. Daarmee heeft Clintel voldoende belang bij haar incidentele vordering.

Nadelige feitelijke en juridische gevolgen van het Vonnis

3.2 Clintel heeft de nadelige gevolgen van het Vonnis voor de personen wier belangen zij vertegenwoordigt uitvoerig uiteengezet in haar incidentele vordering.³²

3.3 Milieudefensie c.s. trekt in twijfel dat het Vonnis nadelige gevolgen heeft voor burgers in Nederland op individueel niveau.³³ Het klopt dat het Vonnis alleen aan Shell een

²⁶ Milieudefensie c.s. betwist dat Clintel jegens Shell aan het overlegvereiste zou hebben voldaan (§16 MvAIC MD). Dat is ten onrechte. Bovendien komt Milieudefensie c.s. als derde partij geen beroep toe op de gevolgen van enig gebrek aan overleg tussen Clintel en Shell.

²⁷ Productie 18 Clintel.

²⁸ §22 MvAIC MD.

²⁹ Productie 9 Clintel.

³⁰ §39-41 MvAIC MD.

³¹ Vgl. §43-44 en 46-47 MvAIC MD.

³² §4.3 Incident Clintel.

³³ §51a MvAIC MD.

verplichting oplegt en dat Shell tot op zekere hoogte de vrijheid heeft om die verplichting in te vullen. Dit betekent echter niet dat burgers op individueel niveau geen nadeel kunnen ondervinden van de keuzes die Shell onvermijdelijk moet maken indien het Vonnis in stand blijft. Het Vonnis beoogt juist vergaande gevolgen voor alle burgers te hebben. Dit terwijl de relevante maatstaf voor tussenkomst en voeging is dat een partij *kan* worden benadeeld.³⁴ Milieudefensie c.s. erkent bijvoorbeeld dat afhankelijkheid van fossiele energie hoge energieprijzen veroorzaakt.³⁵ Indien minder fossiele energie beschikbaar komt wegens de aan Shell opgelegde reductieverplichting, wat leidt tot grotere afhankelijkheid daarvan, dan zullen de prijzen van fossiele energie bij Shell dus onvermijdelijk stijgen.

- 3.4 Ook stelt Milieudefensie c.s. dat het opkomen voor de met de energietransitie samenhangende problemen inzake leveringszekerheid en toenemende kosten van fossiele brandstoffen of andere energie geen betrekking zou hebben op de statutaire doelstelling van Clintel.³⁶ Dat is onjuist. Clintel komt immers op voor de belangen van alle inwoners van Nederland, waaronder ter zake van gebalanceerd klimaatbeleid. Dat Clintel en Milieudefensie c.s. van mening verschillen over hoe dat moet worden ingevuld, betekent niet dat alleen Milieudefensie c.s. gehoord moet worden en Clintel niet.
- 3.5 Shell neemt terecht geen (expliciete) stelling in tegenover de door Clintel aangevoerde nadelige gevolgen van het Vonnis.

Geen strijd met de goede procesorde

- 3.6 Milieudefensie c.s. en Shell menen dat Clintels incidentele vordering moet worden afgewezen wegens strijd met goede procesorde omdat de procedure onredelijk zou worden vertraagd.³⁷ Dat verweer gaat niet op.
- 3.6.1 Ten eerste is eventuele vertraging van de hoofdzaak geen reden om de incidentele vordering af te wijzen.³⁸ Anders zou een dergelijke vordering altijd moeten worden afgewezen. Elk incident leidt immers onvermijdelijk tot enige vertraging van de hoofdzaak.
- 3.6.2 Ten tweede is de vertraging als gevolg van de toelating als partij van Clintel in deze procedure beperkt tot enkele maanden. Op 6 juni 2023 kan wat Clintel betreft gewoon de regiezitting plaatsvinden. Enige vertraging is ook gerechtvaardigd gelet op de toch al zeer ruime termijnen voor het nemen van memories. Clintel betwist overigens dat zij met Stichting Milieu en Mens zou samenwerken met als doel de hoofdzaak te vertragen.³⁹ Beide stichtingen zijn zelfstandige rechtspersonen met een eigen visie op klimaat-

³⁴ §4.2 Incident Clintel.

³⁵ §51b MvAIC MD.

³⁶ §51h MvAIC MD.

³⁷ §53 MvAIC MD; §1.4 MvAIC Shell.

³⁸ HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:768, NJ 2015/206, r.o. 4.2.3 (*Fiar c.s./Thuiskopie c.s.*).

³⁹ §53(vii) MvAIC MD.

en milieubescherming. Dat blijkt ook wel uit de verschillende inhoud van de incidenten die Clintel en Stichting Milieu en Mens hebben opgeworpen.

3.6.3 Ten derde heeft Milieudefensie c.s. helemaal geen belang bij een spoedige beslissing in het hoger beroep. Shell is op grond van het Vonnis pas verplicht om het volume van CO₂-emissies aan het eind van het jaar 2030 te verminderen ten opzichte van het jaar 2019. Tegen 2030 zal uiteraard allang beslist zijn op het hoger beroep, ongeacht de toelating van Clintel tot de procedure. De reductieverplichting uit het Vonnis is bovendien uitvoerbaar bij voorraad verklaard, dus ook om die reden heeft Milieudefensie c.s. geen enkel belang bij een spoedige beslissing.

3.6.4 Ten vierde geldt dat het nadeel van enige vertraging niet opweegt tegen het voordeel van het verkrijgen van een arrest in deze algemeen belang-actie dat tot stand is gekomen na het horen van alle belanghebbenden en de afweging van alle betrokken deelbelangen. De mensenrechten, met name het recht op een eerlijk proces en het recht op participatie in publieke aangelegenheden, eisen dat Clintel wordt toegelaten. En ook al zou het eindarrest in het nadeel van Clintel uitvallen, dan is dat arrest veel beter te accepteren voor veel meer belanghebbenden omdat de argumenten van Clintel dan gewogen en gemotiveerd beoordeeld zijn.

3.7 Shell heeft daarnaast aangevoerd dat het debat in de hoofdzaak niet zal mogen worden verruimd in het kader van de goede procesorde. Zij stelt dat Clintel het debat feitelijk en juridisch nog breder zou maken.⁴⁰ Bij tussenkomst zal het debat inderdaad iets worden verruimd. Dit is eigen aan tussenkomst en het wel horen van alle belanghebbenden en vormt dus geen reden voor afwijzing van de incidentele vordering. Bovendien vereist een algemeen belang-actie dat alle relevante aspecten van het algemeen belang worden afgewogen, niet alleen de aspecten die Milieudefensie c.s. en Shell om hen moverende redenen naar voren wensen te brengen. Voor zover Uw Hof de vordering tot voeging toewijst, is Shell hier alleen maar bij gebaat omdat dat de kansen vergroot dat, om de redenen die Clintel aanvoert, het Vonnis wordt vernietigd, waar Shell op uit is.

4. TUSSENKOMST

4.1 Bij haar vordering tot tussenkomst hoeft de partij haar vordering in tussenkomst nog niet te preciseren, laat staan in te stellen.⁴¹ De vordering die de tussenkomende partij wil gaan instellen indien hij wordt toegelaten tot de hoofdzaak kan worden aangekondigd, maar dit is geen vereiste.⁴² Dat nog geen concrete vordering is beschreven, staat niet aan tussenkomst in de weg.⁴³

4.2 Milieudefensie c.s. stelt dat Clintels incident niet kan worden aangemerkt als vordering tot tussenkomst. Zij baseert dit onder andere op het standpunt dat niet duidelijk is

⁴⁰ §2.5 MvAIC Shell.

⁴¹ Hof Arnhem-Leeuwarden 4 mei 2021 ECLI:NL:GHARL:2021:4322, r.o. 3.5.

⁴² Rb. Amsterdam 4 november 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:5395, r.o. 5.3.

⁴³ Rb. Den Haag, ECLI:NL:RBDHA:2016:9598, r.o. 5.3.

geworden wat Clintel vordert en van wie.⁴⁴ Clintel is echter niet gehouden om haar vordering na tussenkomst reeds te specificeren voordat zij als partij wordt toegelaten. Zij is slechts gehouden om aan te voeren waarom zij tussen mag komen. Voor zover Shell dit aanvoert,⁴⁵ geldt hetzelfde.

4.3 Hoewel niet vereist is dat Clintel de vordering na tussenkomst nader specificeert, kan Clintel thans het volgende hierover melden. Clintel vordert vernietiging van het Vonnis, deels op andere gronden dan Shell. Bovendien wenst Clintel een eigen vordering tegen zowel Milieudefensie c.s. als Shell in te stellen die erop neerkomt dat, voor zover op Shell een reductieverplichting rust, daaraan bepaalde modaliteiten worden verbonden, zoals dat een reductieverplichting niet mag leiden tot aantasting van het milieu of te sterk verminderde beschikbaarheid of hogere prijzen van fossiele brandstoffen die Shell levert of anderszins tot nadelige gevolgen voor consumenten.⁴⁶ Uw Hof kan bij vernietiging van het Vonnis wel degelijk een dergelijke modaliteit opleggen, anders dan Shell stelt.⁴⁷

4.4 Clintel wenst na te zijn tussengekomen onder meer de volgende argumenten aan te voeren waarop het Vonnis moet worden vernietigd.

4.4.1 De Rechtbank heeft volgens Clintel in deze algemeen belang-actie de betrokken belangen onjuist en onvoldoende geïdentificeerd. Clintel komt op voor beleid gebaseerd op de best beschikbare wetenschap en belangen van personen die tot nu toe niet worden vertegenwoordigd in de procedure (ook niet door Milieudefensie c.s.). Het Vonnis kan ook voor deze groep mensen grote gevolgen hebben, bijvoorbeeld door onnodig hoge energieprijzen, te sterk verminderde leveringszekerheid en schade aan het milieu, de natuur en de volksgezondheid als gevolg van vele windmolens en zonnepanelen. Omdat deze belangen niet zijn meegewogen in het oordeel van de Rechtbank, dient het Vonnis te worden vernietigd. Ook deze groep personen dient te worden gehoord.⁴⁸

4.4.2 In het Vonnis zijn de bewijsregels van art. 149 Rv geschonden. Het stond de Rechtbank niet vrij om stellingen over klimaatverandering die Milieudefensie c.s. naar voren heeft gebracht en die Shell onvoldoende heeft betwist als vaststaande feiten te beschouwen. Dit heeft geleid tot de vaststelling van rechtsgevolgen die niet ter vrije bepaling van partijen staan. Daarbij gaat het immers onder meer om gevallen waarin ook rechten en belangen van derden zijn betrokken.⁴⁹ Het fundamentele debat over of er bijvoorbeeld sprake is van gevaarlijke klimaatverandering staat niet ter vrije bepaling van partijen.

⁴⁴ §33 MvAIC MD.

⁴⁵ §2.6 MvAIC Shell.

⁴⁶ §4.4 Incident Clintel.

⁴⁷ §2.6 MvAIC Shell.

⁴⁸ L. Bergkamp, Desinformatie over vermeende 'klimaatdesinformatie'. Reactie op T. Bleeker, 'Klimaatdesinformatie in de rechtszaal', *M en R* 2022/113', *M en R* 2022/114 (Productie 11 Clintel).

⁴⁹ G. de Groot, *GS Burgerlijke Rechtsvordering*, art. 149 Rv, aant. 4.2 (2023).

- 4.4.3 Milieudefensie c.s. heeft aangevoerd dat Clintel selectief gebruik zou maken van de IPCC-rapporten.⁵⁰ Dat is onjuist. Milieudefensie c.s. valt over één van de citaten die Clintel heeft aangehaald en stelt zelfs dat Clintel in strijd met de waarheidsplicht zou handelen.⁵¹ Milieudefensie c.s. meent dat het citaat over de onzekerheid van de oorzaken van de opwarming van de aarde slechts betrekking heeft op de vorige eeuw. Hoewel het IPCC de bedoelde uitspraak inderdaad in die context deed, heeft deze stelling bredere implicaties voor de betrouwbaarheid van klimaatmodellen, hetgeen blijkt uit dit citaat uit IPCC Climate Change 2001: *“The climate system is a coupled non-linear chaotic system, and therefore the long-term prediction of future climate states is not possible. Rather the focus must be upon the prediction of the probability distribution of the system’s future possible states by the generation of ensembles of model solutions.”*⁵² Voorts verzet Milieudefensie c.s. zich tegen de argumenten die Clintel inbrengt tegen het idee dat er in wetenschappelijk opzicht van gevaarlijke klimaatverandering kan worden gesproken.⁵³ Het staat echter geenszins vast dat er boven 1,5°C gevaarlijke klimaatverandering zal optreden. Dat politiek gezien is afgesproken om te streven naar bepaalde maximale temperatuurstijgingen (2°C of richting 1,5°C, niet 1,5°C), is iets anders.
- 4.4.4 In het advies van 22 februari 2023 aan het bestuur van Clintel heeft dr mr L. Bergkamp, onbezoldigd adviseur van Clintel, overige punten uiteengezet die Clintel na tussenkomst kan aanvoeren.⁵⁴

5. VOEGING

- 5.1 Zowel Milieudefensie c.s. als Shell ziet voor Clintel geen ruimte voor voeging in de hoofdzaak.⁵⁵ Voor het aannemen van een voldoende belang bij voeging volstaat dat de partij die vordert zich te mogen voegen, nadelige gevolgen kan ondervinden van een uitkomst van de procedure die ongunstig is voor de partij aan wier zijde zij zich voegt.⁵⁶ Voor Shell zou het bovendien niet uit moeten maken op welke wetenschap Clintel haar standpunt baseert. Voor zover Clintel een ander standpunt uitdraagt, doet dat er niet aan af dat de vordering tot vernietiging van het Vonnis gelijk is en daarom voeging mogelijk is. Het doel van Clintel en Shell is hetzelfde. Het lijkt alsof Shell zich niet wil vereenzelvigen met Clintel. Dat hoeft ook niet. Dit is ook geen legitieme reden voor afwijzing van de vordering tot voeging.⁵⁷

⁵⁰ §46 MvAIC MD.

⁵¹ §47 MvAIC MD.

⁵² J.T. Houghton e.a., *Climate change 2001: the scientific basis (IPCC Assessment reports)*, Cambridge University Press: 2001, Chapter 14, Executive Summary (<https://archive.ipcc.ch/ipccreports/tar/wg1/index.php?idp=501#:~:text=The%20climate%20system%20is%20a,of%20ensembles%20of%20model%20solutions>).

⁵³ §48 MvAIC MD.

⁵⁴ Productie 17 Clintel.

⁵⁵ §28 MvAIC MD; §2.11 MvAIC Shell.

⁵⁶ HR 15 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1787, NJ 2019/451, r.o. 2.3.

⁵⁷ Vgl. §2.11 MvAIC Shell.

- 5.2 Clintel onderschrijft een aantal standpunten van Shell in deze procedure, reden waarom zij zich aan de zijde van Shell wenst te voegen. Zonder compleet te zijn, wijst Clintel op de volgende argumenten voor vernietiging van het Vonnis.
- 5.2.1 Clintel sluit zich aan bij het standpunt van Shell dat het niet aan de civiele rechter is om een reductieverplichting op te leggen aan Shell. In de *Urgenda*-zaak heeft de Hoge Raad vastgesteld dat in het Nederlandse staatsbestel de besluitvorming over de reductie van uitstoot van broeikasgassen toekomt aan de regering en het parlement.⁵⁸ De Rechtbank heeft zich met het Vonnis dus ten onrechte op het terrein van de politiek begeven. Clintel en Shell zijn het erover eens dat de Rechtbank het leerstuk van deelverantwoordelijkheid onjuist heeft toegepast.
- 5.2.2 Ook onderschrijft Clintel het standpunt van Shell dat het opleggen van de reductieverplichting aan Shell geen effectieve bijdrage zal leveren aan de reductie van emissies. Het Vonnis voorkomt niet dat andere partijen gaan voorzien in de behoefte aan fossiele brandstoffen die Shell minder gaat leveren. Het marktaandeel van Shell zal hiermee hoogstwaarschijnlijk verplaatsen naar andere energie-aanbieders.⁵⁹ Dit mechanisme maakt duidelijk dat het onderwerp niet gebaat is met rechtszaken tegen slechts één marktpartij.
- 5.2.3 Verder onderschrijft Clintel het standpunt van Shell dat het Akkoord van Parijs geen grondslag biedt voor het aannemen van een bindende reductieverplichting voor een individuele onderneming. Zoals Shell heeft aangevoerd, vertoont de sprong die de Rechtbank maakt van een algemene wereldwijde niet-bindende temperatuurdoelstelling naar een specifieke juridische verplichting voor één bedrijf conceptuele en praktische tekortkomingen, waardoor de werkingssfeer en de inhoud van de reductieverplichting onduidelijk en onwerkbaar worden.⁶⁰

Deze zaak wordt behandeld door mr J.Ph. de Korte en mr G.J. Wilts, OSK Advocaten, Vondelstraat 41, 1054 GJ Amsterdam, tel. 020 6060680, fax. 020 6060681, e-mail: dekorte@osk.nl en wilts@osk.nl.

⁵⁸ HR 20 december 2019, ECLI:NL:2019:2006, NJ 2020/41, r.o. 8.3.2 (*Urgenda*).

⁵⁹ L. Bergkamp, 'De effectiviteit van het rechterlijk bevel tot emissiereductie in klimaatzaken', *NJB* 2023/113, §4 (Productie 12 Clintel); L. Bergkamp, 'Een rechterlijk bevel tot emissiereductie moet wel effectief zijn', *NRC Handelsblad* 16 februari 2023 (Productie 15 Clintel).

⁶⁰ §1.4.2 en 5.1.4 MvG Shell.